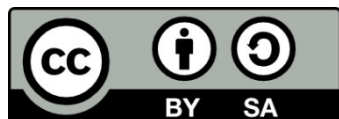

Πατρολογία Ι. Εισαγωγή στην Πατρολογία – Γραμματεία και Θεολογία των Πατέρων των τεσσάρων πρώτων αιώνων.

Ενότητα 3: Ο θεολογικός χαρακτήρας της πατερικής γραμματείας

Συμεών Πασχαλίδης
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ο θεολογικός χαρακτήρας της Πατερικής γραμματείας

Ο θεολογικός χαρακτήρας της πατερικής γραμματείας

- Προχριστιανική χρήση του όρου «θεολογία»
 - Πλάτων «οἱ δὲ τύποι περὶ θεολογίας τίνες εἶεν»
 - Σωκράτης: οι περί Θεοῦ παραστάσεις στην επική, μελική και τραγική ποίηση (θεολόγοι = ποιητές / «θεολογεῖον»)
 - Στράβων: «πᾶς ὁ περὶ θεῶν λόγος ἀρχαίας ἐξετάζει δόξας καὶ μύθους»

Προχριστιανική χρήση του όρου «θεολογία»

- Αρχαίοι φιλόσοφοι (Θεολόγοι): διακρίβωση των πρώτων αρχών του κόσμου
 - Αριστοτέλης: Η θεολογία ένα από τα τρία γένη της θεωρητικής επιστήμης: «Δῆλον τοίνυν ὅτι τρία γένη τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν ἐστί, φυσική, μαθηματική, θεολογική. Βέλτιστον μὲν οὖν τὸ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν γένος, τούτων δ' αὐτῶν ἡ τελευταία λεχθεῖσα· περὶ τὸ τιμιώτατον γάρ ἐστί τῶν ὄντων».
 - Στωϊκοί: τρία είδη θεολογίας (μυθικό, φυσικό, πολιτικό)

Η χρήση του όρου «θεολογία» από τους χριστιανούς

- ❑ Οι χριστιανοί επιφυλακτικοί αρχικά
- ❑ Χρήση των όρων «φιλοσοφία» και «θεολογία» από τους Απολογητές
- ❑ Αλεξανδρινοί Θεολόγοι: διάκριση χριστιανικής-εθνικής θεολογίας («ή ὄντως φιλοσοφία καὶ ἀληθῆς θεολογία»)
- ❑ Ευσέβιος Καισαρείας (Περὶ ἐκκλησιαστικῆς θεολογίας): διδάσκεται η θεολογία από τους προφήτες και τους αποστόλους
- ❑ Επιφυλακτικοί οι θεολόγοι της Δύσης

Οι Πατέρες και η «θεολογία» [1]

- Θεολογία: η αναγνώριση της θεότητας και η προσπάθεια κατανόησης και έκθεσης των κατ' αυτήν (ενασχόληση με την ουσία, τις ενέργειες και τα Πρόσωπα του Θεού)
 - Γρηγόριος Θεολόγος, *Λόγοι περί Θεολογίας*
 - Θεολογία = η Τριαδολογία (*Πολλήν θεολογίαν σχέσιν τε Πατρός πρὸς Υἱόν και Υἱοῦ πρὸς Πατέρα ἔστι μαθεῖν οὐκ ἔλαττον ἀπὸ τῶν προφητῶν*)
 - Ευσέβιος Καισαρείας: *Διάκριση Θεολογίας – Οικονομίας* (ως προς το Πρόσωπο του Υιού)

Οι Πατέρες και η «θεολογία» [2]

- Θεολογία: η συγκρότηση συστήματος χριστιανικών αληθειών σε ένα σύνολο
- Θεολογία: ορισμένη μέθοδος εγγίσεως του Θεού
 - Πνευματική τελείωση: πράξη-γνώση-θεολογία (ασκητικοί συγγραφείς)
 - Σήμερα: Θεολογία είναι η επιστήμη που ασχολείται με τις αλήθειες της χριστιανικής πίστης και τη ζωή της Εκκλησίας στο παρελθόν και το παρόν

Η Γλώσσα των Πατέρων [1]

- ❑ Οικουμενικότητα του Ελληνικού Πολιτισμού και της Ελληνικής Γλώσσας (γλώσσα των λογίων και των εμπόρων/όχι των νομικών και του στρατού)
- ❑ Επικράτηση της ελληνικής γλώσσας και στην Παλαιστίνη (ελληνόφωνες συναγωγές, ελληνικά κύρια ονόματα)
- ❑ Ρώμη: *urbs graeca* (Ιουβενάλιος) *graecus impostor*
- ❑ Υποχώρηση της ελληνικής γλώσσας
 - Η δύναμη του Ρωμαϊκού Στρατού
 - Αριθμητική μείωση των ελληνόφωνων πληθυσμών
 - Οι αιρέσεις (σημιτικές γλώσσες, κοπτικά)

Η Γλώσσα των Πατέρων [2]

- ❑ Από την ομιλούμενη κοινή ως την αττική των ρητόρων
- ❑ Λόγια ελληνιστική – λόγια βυζαντινή
- ❑ Εξάρσεις σε περιόδους αναγεννήσεως των κλασικών γραμμάτων
 - 4^{ος} αι.: Καππαδόκες Πατέρες
 - 6^{ος} αι: Ιωάννης Φιλόπονος
 - 9^{ος} αι.: Μ. Φώτιος
 - 11/12^{ος} αι: Ευστάθιος Θεσσαλονίκης
 - 14^{ος} αι.: Ησυχασμός – τελευταία βυζαντινή αναγέννηση

Είδη της Πατερικής Γραμματείας [1]

- ❑ Ευαγγέλια «ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων» (Ιουστίνος)
- ❑ Αποστολικές Πράξεις
- ❑ Αποκαλύψεις
- ❑ Επιστολές
 - Επιστολικά είδη (συστατικές, κοινωνικές, εκκλησιαστικής ευταξίας, απολογητικές, παραμυθητικές, παραινετικές-διδασκτικές, συμβουλευτικές, θεολογικές)

Είδη της Πατερικής Γραμματείας [2]

□ Ομιλίες

- Ευρύτητα διαδεδομένες στην εκκλησιαστική γραμματεία
- Εκκλησιαστική Ρητορική

□ Δογματικά κείμενα

- Ομολογία (σύντομη διατύπωση των θεμελιωδών στοιχείων της χριστιανικής πίστης)
- Σύμβολα πίστεως (βαπτισματικά – τοπικά)
- Όροι

Είδη της Πατερικής Γραμματείας [3]

- ❑ Ποιήματα
 - Θρησκευτική ποίηση
 - Λειτουργική Υμνογραφία
- ❑ Εκκλησιαστικές Διατάξεις
 - Συλλογές για την οργάνωση της εκκλησιαστικής ζωής
 - Κανόνες
- ❑ Ερμηνευτική γραμματεία
 - Ερμηνευτικές μέθοδοι

Είδη της Πατερικής Γραμματείας [4]

- Λειτουργικά κείμενα
 - Ευχές – αναγνώσματα - ύμνοι
- Ιστοριογραφία
 - Εκκλησιαστικοί Ιστορικοί
 - Χρονογράφοι
- Θεολογικές Πραγματείες

Είδη της Πατερικής Γραμματείας [5]

□ Θεολογικές Πραγματείες

■ Μορφολογική διάκριση

- Σε συνεχή έκθεση
- Σε μορφή Διαλόγων
- Σε αναιρετική μορφή
- Κατά κεφάλαια
- Κατά ερωταπόκριση

Είδη της Πατερικής Γραμματείας [6]

□ Πραγματείες

- Διάκριση ως προς το σκοπό και το περιεχόμενό τους
 - Απολογητικές
 - Αντιαιρετικές
 - Δογματικές
 - Ηθικές
 - Ποιμαντικές
 - Διδακτικές – Παραινετικές
 - Πνευματικές
 - Έξηγητικές

Είδη της Πατερικής Γραμματείας [7]

□ Πραγματείες

- Διάκριση ως προς το σκοπό και το περιεχόμενό τους
 - Λειτουργικές
 - Αυτοβιογραφικές
 - Εγκυκλοπαιδικές

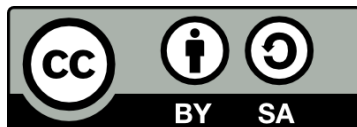
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Συμεών Πασχαλίδης. «Πατρολογία Ι. Εισαγωγή στην Πατρολογία – Γραμματεία και Θεολογία των Πατέρων των τεσσάρων πρώτων αιώνων. Ο θεολογικός χαρακτήρας της πατερικής γραμματείας». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS224/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

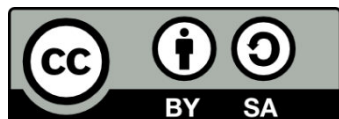
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 21.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

